

HELSINGBORG

11 stycken ANT övningar

alkohol, narkotika och tobak

År 2017

Innehållsförteckning

Inledande ord	3
Upplägget för lektionsmaterialet	3
Skolan förebygger!	3
ANDT-undervisning	4
Vad säger statistiken?	5
Fyra hörn	6
Reflekerande övning	8
Heta stolen	9
Scenariospel	10
Eleverna skapar informationsmaterial	12
Perspektiv- och konsekvensövning	13
Media	14
Media frågor	15
Global organiserad brottslighet	16
Fördjupningsarbete	17

Inledande ord

Det här materialet är till för dig som ska jobba med frågorna kring alkohol, narkotika och tobak i skolan. Här finns tips och praktiska övningar. Materialet tar inte upp doping och spel.

Den bästa undervisningen är den som utgår från elevernas verklighet, enligt många experter. Långt upp i högstadiet har flertalet elever mycket måttfulla tobak/alkohol/narkotikavanor. De flesta använder inte tobak, berusar sig sällan eller aldrig och få har erfarenhet av narkotika. Då bör man alltså förstärka ett redan befintligt positivt beteende för flertalet elever. Enligt Folkhälsomyndigheten är det vanligare att de som är missnöjda med sin hälsa använder mer alkohol, narkotika, tobak och har dessutom mer skolfrånvaro.

Upplägget för lektionsmaterialet

Materialet är uppbyggt att personen som håller i övningarna ska kunna välja vilket ämne av alkohol, tobak, narkotika eller en kombination som ska fokuseras på i övningarna. Därför kan materialet användas från årskurs fyra till gymnasie-studerande. Lektionslängden för uppgifterna är cirkatider. Till allt material finns ett syfte/mål och hur du skall förbereda dig.

På hemsidan www.verktygsladanhb.g.se/lektionsmaterial finns även annat material som du kan använda dig av.

Skolan förebygger!

Det är många instanser i ett samhälle som hjälper till i det drogförebyggande arbetet. Till dessa hör bland andra kommun, landsting, tull, polis och ideella organisationer. Inom kommunen är skolan en viktig pusselbit. Skolans förebyggande arbete vilar på tre ben, baserat på den forskning som finns.

1. Generella förebyggande och främjande insatser som stärker **skyddsfaktorerna** runt barn och unga.
2. **Riktlinjer** och **policyer** med tydliga strategier.
3. En **ANDT-undervisning** som stärker elevernas förmåga att ta ställning och argumentera för sina åsikter, värdera reklambudskap och genomskåda myter.

ANDT-undervisning

Undervisningen kan ofta ha ett individperspektiv på tobak/alkohol/narkotika, dvs. att det ger upphov till beroende, fysisk ohälsa, sämre ekonomi, brottslighet mm.

Detta är viktig kunskap, men det finns många andra perspektiv på ANDT, till exempel

- folkhälsoperspektiv
- vålds perspektiv
- barnperspektiv
- samhällsekonomiskt perspektiv

Kritiskt tänkande

När unga människor känner till riskerna för skador har de större möjlighet att fatta egna välgrundade beslut kring sin livsstil. Och om de vet hur man kritiskt granskar de myter som sprids kring tobak/alkohol/narkotika och förstår de lagar och regler som svensk drogpolitisk bygger på, kan de bättre försvara sina ställningstaganden.

Före detta missbrukare

Att bjuda in en före detta missbrukare till skolan är inget som rekommenderas, enligt forskningen. Det finns en risk att en del elever uppfattar den före detta missbrukaren som en cool och häftig person, som trots missbruket har klarat sig hyfsat och levt ett spännande liv. Detta kan öka intresset för droger på ett negativt sätt.

Samarbeta med föräldrarna

Att uppdatera och diskutera på föräldramöte eller något liknade hur drogsituationen är i närområdet brukar vara effektiv metod och uppskattad. Möten brukar engagera föräldrar och olika sorters samverkan brukar uppstå. Bra förebyggande metod är en enad föräldragrupp t.ex. metoden Effekt, <http://effekt.org>

Föräldrar som kommer överens om gemensamma regler kring barnen t.ex. kring om man ska bjuda barn/ungdom på alkohol, är en bra skyddsfaktor för barnen/ungdomarna.

Vad säger statistiken?

Årskurs: åk 4 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40 min

Syfte/mål: Att eleven ska få insikt i hur skolungdomar har svarat på olika enkäter. Genom att studera statistik, analysera och diskutera svaren skall eleven få en bättre bild av lägesituationen. Om ungdomar tror att alla andra dricker, röker och knarkar är risken större att den enskilde individen själv också gör det ett så kallat majoritetsmissförstånd. Även medias bild kan bidra till detta. Många skolor har varit bristfälliga med att återrapportera resultaten till skolungdomarna.

Förberedelse: Gå in på <http://www.verktygladanhbg.se/statistik>, "Hur mycket använder ungdomarna olika beroendeframkallande substanser i Helsingborg, Skåne, Sverige & Europa och hur har det förändrats med tiden". I materialets sista sida finns frågor som är kopplade till enkätsvaren. Kopiera upp ett häfte till varje grupp (2-4 personer) samt visa materialet på helskärm för klassen. Låt eleverna diskutera frågorna först innan ni tar det i helklass.

Välj vilka ämnen/frågor av tobak, alkohol och narkotika som du vill fokusera på.

Fyra hörn

Årskurs: åk 4 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40 min

Syfte/mål: Att eleven ska få insikt i sina egna och andras argument samt reflektera över sin roll/situation

Förberedelser: Välj några av nedanstående övningar. Läs upp respektive fråga och de olika svarsalternativen. Varje hörn av rummet representerar ett svarsalternativ.

Deltagarna väljer hörn och berättar för någon i samma hörn om vad som fick dem att gå just hit. Står någon ensam går du dit och lyssnar på henne/honom. Fråga sedan några från varje hörn hur de tänkt.

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika.

1. Vad gör du om en kompis börjar röka/dricka/knarka?

1. Pratar med honom/henne
2. Berättar för hans/hennes föräldrar
3. Berättar för någon annan vuxen
4. Eget förslag

2. Är det farligt att röka/dricka alkohol/att knarka?

1. Ja, det är alltid farligt
2. Nej, inte om man bara gör det ibland
3. Nej, forskarna överdriver om farligheterna
4. Eget förslag

3. Vad tror du är den vanligaste orsaken till att någon börjar röka/dricka/knarka?

1. För att han eller hon är nyfiken
2. För att vara häftig/cool
3. För att det finns för lite för ungdomar att göra
4. Eget förslag

4. Vad skulle du göra om du såg någon sälja tobak/alkohol/narkotika på skolan?

1. Ingenting
2. Ringa polisen
3. Säga till en lärare
4. Eget förslag

5. Vad skall man göra för att bruket av tobak/alkohol/narkotika skall minska?

1. Mer information om skadeverkningarna och konsekvenser
2. Tuffare konsekvenser för dem som använder
3. Det går inte att påverka individen
4. Eget förslag

6. Varför framhäver vissa individer att tobak/alkohol/narkotika inte är farligt?

1. För att tjäna pengar
2. För att de vill framhäva att det finns mycket värre saker som är farligt
3. För att de tror att det inte är farligt
4. Eget förslag

7. Vad är ett bra knep om man vill stå emot gruppträck?

1. Säga att man inte vill
2. Säga att man inte får t.ex. för sina föräldrar
3. Gå därifrån
4. Eget förslag

8. Vad skulle hända i samhället om det inte fanns några förbud/konsekvenser för att bruka tobak/alkohol/narkotika?

1. Fler skulle använda
2. Färre skulle använda
3. Det skulle inte bli någon skillnad i samhället
4. Eget förslag

9. Majoritet av befolkningen använder inte tobak/alkohol/knark, Varför då?

1. För att det är farligt och att många skulle bli arga och besvikna på en
2. För att det skadar ens hälsa
3. För att det förändrar ens personlighet och man kan bli beroende
4. Eget förslag

10. Är det obehagligt att vara på miljöer där folk röker/är påverkade av något?

1. Ja
2. Nej
3. Nej, inte om man känner personerna
4. Eget förslag

11. Vad gör du om du ser någon göra något olagligt?

1. Säger till vederbörande att den gör en kriminell handling
2. Ringer polisen eller säger till någon vuxen
3. Struntar i det och går där ifrån
4. Eget förslag

Reflekterande övning

Årskurs: åk 4 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40 min

Syfte/mål: Att eleven ska reflektera över sitt tyckande och få höras andras åsikter.

Förberedelser: Lägg ut tre lappar på golvet. En som det står JA på, en som det står NEJ på och en KANSKE. Läs upp ett av nedanstående påståenden i taget. Eleverna värderar genom att gå till den lapp som bäst stämmer överens med deras åsikt. I par berättar de för varandra om hur de tänkte när de valde. Därefter kan man låta några vid varje lapp berätta hur de har tänkt.

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

- 1. Tobak/alkohol/narkotika borde inte finnas.*
- 2. De som använder tobak/alkohol/narkotika utsätter sig för fara.*
- 3. Det är inte så farligt att testa tobak/alkohol/narkotika.*
- 4. De flesta som börjar röka/använda droger har börjat pga. grupstryck.*
- 5. Det är svårt att säga nej till något förbjudet om ens kompisar säger ja.*
- 6. De som använder tobak/alkohol/narkotika får bättre självförtroende.*
- 7. Det är obehagligt att vara i miljöer där folk röker eller är påverkade.*
- 8. De som röker/använder alkohol/narkotika har problem.*
- 9. Det är lätt att få tag på tobak/alkohol/narkotika.*
- 10. Det är större risk att man råkar ut för problem om man använder tobak/alkohol/narkotika.*
- 11. Jag skulle aldrig berätta för någon om min kompis skulle använda tobak/alkohol/narkotika.*
- 12. Vuxna och unga röker/dricker/knarkar av olika skäl.*
- 13. Skolungdomar påverkas av medias budskap om tobak/alkohol/narkotika.*
- 14. De som använder tobak/alkohol/narkotika har mer frånvaro i skolan.*
- 15. I Sverige röker/dricker/knarkar ungdomar mindre än de flesta europeiska länder.*
- 16. Helsingborgs ungdomar röker/dricker/knarkar mindre än övriga ungdomar i Skåne/Sverige.*

Fråga 15 och 16, svar finns på www.verktygladanhbq.se/statistik

Heta stolen

Årskurs: åk 4 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40 min

Syfte/mål: Att eleven ska reflektera över sina och andras värderingar när olika påstående läses upp.

Förberedelse: Alla sitter i en ring på varsin stol. En stol är tom. Ledaren sitter med i ringen och läser upp påståenden, men deltar inte själv i övningen. En del av svaren hittar du på www.verktygsladan.se/statistik.

Deltagarna tar ställning till ett påstående genom att byta plats eller sitta kvar. Håller man med flyttar man sig till en tom stol. Håller man inte med sitter man kvar. Ledaren ber deltagarna att motivera sina ställningstaganden. Man kan välja om man vill låta många prata och ge ordet fritt så att en diskussion uppstår eller om man bara vill låta någon prata och sedan gå vidare för att istället ta en diskussion efter att övningen är genomförd.

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

1. *Tobak/alkohol/narkotika är skadligt för hälsan*
2. *Det är lätt att få tag på tobak/alkohol/narkotika i Helsingborg*
3. *Det märks på en person om hen är påverkad av tobak/alkohol/narkotika*
4. *Det är var och ens ansvar om de vill hålla på med tobak/alkohol/narkotika*
5. *De flesta i Sverige har inte provat tobak/alkohol/narkotika*
6. *De röker/dricker/knarkar mer i andra länder än i Sverige*
7. *Det är färre Helsingborgs ungdomar som röker/dricker/knarkar än för 10 år sen*
6. *De som röker/dricker/knarkar kan sluta med det när de vill*
7. *Om en kompis röker/dricker/knarkar, då säger jag till en lärare*
8. *De flesta som börjar röka/dricka/knarka gör det pga. gruppsyck*
9. *De är inte alltid lätt att stå emot gruppsyck*
10. *Jag skall vilja få mer fakta om skaderiskerna för tobak/alkohol/narkotika*
11. *Skolan kan påverka att ingen börjar använda tobak/alkohol/narkotika*
12. *Det är rätt att kontakta en kompis föräldrar om denne använder tobak/alkohol/narkotika*
13. *Ungdomar får bra och tillräcklig information om tobak/alkohol/narkotika i skolan*

Scenariospel

Årskurs: åk 4 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40 min

Syfte/mål: Att få elever att reflektera och ta ställning till hur de skulle agera.

Förberedelse: Övningen består av tre olika situationer delat i tre olika scenarier. Dela in klassen i grupper om 3-4 elever i varje. Kopiera situationerna nedan i lika många antal som det finns grupper. Dela ut första scenariot och låt eleverna diskutera hur de skulle agera. Summera och dela ut scenario nr två. Summera och dela ut scenario nr tre. Summera och kommentera.

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

1A, Scenariospel – påverkad

Det är lördag och du är ute med din kompis My. Efter en stund får du syn på en annan kompis, Alex. Du och My går fram till Alex och börjar snacka, ni märker att Alex är påverkad. Efter ett tag tar Alex upp en cigarett/flaska sprit/en marijuana. Vad gör du?

2A, Scenariospel – föräldrar

Direkt efter mötet med Alex går du och My till ICA affären. Där möter du Alex föräldrar, de är även bästa vänner med dina föräldrar. My viskar till dig, säg inget. Vad gör du?

3A, Scenariospel – beslut

Det har nu gått några dagar sedan du träffade Alex och du har varken sett eller hört nåt från honom. På kvällen får du ett sms från honom där det står "SÄG INGET". Minuten efter ringer det på din telefon. Du ser att det är Alex mamma. Vad gör du?

1B, Scenariospel – förvara

Det är en vanlig dag och du befinner dig i skolan. På lunchen kommer din kompis Lisa fram till dig och frågar om du skulle kunna förvara en cigarettpaket/flaska alkohol/en bit hasch till henne. För besväret ska du få lite pengar. Vad gör du?

2B, Scenariospel – kompis

Veckan därpå ser du Lisa prata med en av dina andra kompisar. Du förstår att din andra kompis har fått samma fråga som du fick veckan innan. Vad gör du?

3B, Scenariospel – vänskap

En dag ringer det på din dörr och det är Lisa. Hon frågar dig om du vill följa med henne till Helsingborgsfestivalen.

Vad gör du?

1C, Scenariospel – oförberedd

Precis efter skolans slut pratar du med tre av dina kompisar om vad ni skall hitta på till helgen. Plötsligt under ert samtal tar Emma fram en cigarett/cider med alkohol/en marijuana. Emma och Joel tar några bloss/klunkar. Du och Fia tittar på varandra.

Vad gör du?

2C, Scenariospel – mamma

När du kommer hem från skolan har din mamma lagat god mat. När ni sitter vid matbordet frågar hon vad du har gjort idag.

Vad gör du?

3C, Scenariospel – sanningen

Senare under veckan har ni en lektion om tobak/alkohol/narkotika med er lärare. Under lektionstillfället pratar läraren och skadeverkningar och om konsekvenser. Hen berättar även att de flesta som testat tobak/alkohol/narkotika gör det pga. gruppträck. Hon frågar dig vad du tror om hennes påstående.

Vad gör du?

Eleverna skapar informationsmaterial

Årskurs: åk 4 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40-60 min

Syfte/mål: Att få elever kreativa och reflektera hur de skulle agera.

Förberedelse: Prata med eleverna om hur de tycker att alkohol/tobak/narkotika-undervisningen i skolan ska se ut, vad ska den innehålla, hur får man elever att ta ställning mot tobak/alkohol/narkotika och vad för information som behöver lyftas fram på föräldramöten?

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

A, halva klassen (alternativt grupper) uppgift är att ta fram undervisnings/informationsmaterial som handlar tobak/alkohol/narkotika, ca 40 min.

B, andra halvan av klassen (alternativt grupper) uppgift är att ta fram undervisnings/informationsmaterial som handlar om tobak/alkohol/narkotika, ca 40 min till ett föräldramöte.

Förslag för att komma igång; vad säger statistiken om lägesituationen i Helsingborg/Skåne/Sverige/Europa och är det några skillnader? Vad framhäver media, hur skall en elev och förälder förhålla sig till varandra och vilka regler är bäst att ha i skolan/fritiden/hemmet, vilka hjälpinsatser finns, hur jobbar skolan och Helsingborg med tobak/alkohol/narkotika frågorna?

Använd gärna film, värderingsövningar och rollspel. Ta gärna hjälp av hemsidan www.verktygsladan.se/statistik där finns många svar.

Perspektiv- och konsekvensövning

Årskurs: åk 7 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40 min

Syfte/mål: Att eleven ska reflektera över vilka konsekvenser det skulle bli om Sverige skulle förändra sitt förhållningssätt till tobak/alkohol/narkotika.

Förberedelse: Detta är en övning där pedagogen skall vända på perspektivet och konsekvenstänkandet. Vad krävs för att fler ungdomar ska använda tobak/alkohol/narkotika? Vilka konsekvenser skulle det få för samhället, för den enskilda individen samt för personer runt omkring hen? Lista ner svaren på tavlan.

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

Vad krävs för:

1. att fler ungdomar ska börja använda tobak/alkohol/narkotika?
2. att priset på tobak/alkohol/narkotika skall sjunka?
3. att det är okej att smugla in stora mängder?
4. att det ska bli lättare att få tag på tobak/alkohol/narkotika?
5. att Helsingborg stad ska skära ner på det förebyggande arbetet?
6. att färre ungdomar ska våga säga nej till tobak/alkohol/narkotika?

Diskutera därefter vidare vilka konsekvenser den typen av förändringar skulle få för samhället och för den enskilde, på lång sikt och på kort sikt.

På individnivå:

Svårt att skaffa jobb, svårt att klara skolan, döms för brottet, lämplighetsintyg till körkort, få problem med kompisrelationer, hamna i konflikt med föräldrar, svårt att få eget boende, skador i hjärnan som försämrar utveckling och inlärningsförmåga etc.

Samhällsnivå:

Mer pengar skulle gå åt till missbruksvård och behandling vilket i sin tur skulle innebära mindre pengar till skola, fritidsaktiviteter, sjukvård etc. Våldsbrott, stölder och annan kriminalitet skulle öka. En del missbrukare försörjer sitt missbruk genom att begå brott. Mer pengar till den organiserade brottsligheten

Avsluta med att prata om vilket samhälle ungdomarna vill växa upp i.

Media

Årskurs: åk 7 till gymnasiet

Lektionslängd: ca 40 min

Syfte/mål: Att eleven reflekterar över vad och hur media framhäver tobak/alkohol/narkotika i olika sammanhang.

Förberedelse: Låt eleverna välja om de vill arbeta individuellt eller i mindre grupper. Ge eleverna i uppgift att hemma studera olika media alternativ (se nedan) och presentera resultatet för klassen. Se till så att samtliga alternativ blir valda och sprids över klassen. Be gärna eleverna göra hemuppgiften tillsammans med sina föräldrar.

Exempel på media-alternativ:

1. en dokusåpa ex. Paradise hotell, Ex on the Beach
2. ett familjeprogram ex. Gladiatorerna, Farmen
3. en musikvideo
4. ett program från MTV eller You tube
5. en dagstidning eller veckotidning

Frågeformuläret (nästa sida) är frågor som eleven ska besvara i helklass när uppgiften är klar. När alla har redovisat ska pedagogen föra ett samtal med eleverna.

Förslag på frågor som pedagogen kan ställa:

1. Vad beror det på att media lyfter fram vissa budskap?
2. Vilka tekniker använder sig media av för att sälja sin tidning/program?
3. Hur påverkas vi som mediakonsument av budskapen?
4. Påverkas olika åldersgrupper/könstillhörighet olika?
5. Hur kan vi själva påverka medias budskap?

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

Media frågor

Jag/vi har studerat följande media (program, tidning).

1, Vilken målgrupp tror du/ni det vänder sig till?

2, Hur ofta förekom tobak/alkohol/narkotika i det du/ni har undersökt?

3, Hur framhäver tobak/alkohol/narkotika i det du/ni har undersökt?

4, Vilket förhållningssätt till tobak/alkohol/narkotika hade personerna?

5, Vad tycker du/ni att det du har undersökt skulle haft mer eller mindre av?

---

6. Om du/ni hade varit med i programmet/tidningen, hur hade du/ni agerat?

---

7. Vad har du/ni lärt dig/er av uppgiften?

Global organiserad brottslighet

Årskurs: 7 – gymn. 3

Lektionslängd: ca 40-60 min

Syfte/mål: Att eleven reflekterar över den globala organiserade brottsligheten

Förberedelse: Låt eleverna välja om de vill arbeta individuellt eller i mindre grupper.

Dela ut en stor världskarta till eleverna som de kan skriva och rita på.

Eleverna ska därefter:

1. Rita ut odlingar, fabriker och laboratorier, flygplanens och båtarnas vägar.
2. Beskriv vägen från odling fram till Sverige och Helsingborg.
3. Ta reda på vilka som far illa på vägen.
4. Ta reda på vem som tjänar de stora pengarna.
5. Hur arbetar Sverige, EU och FN mot tobak/alkohol/narkotika.

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

Förslag på länkar:

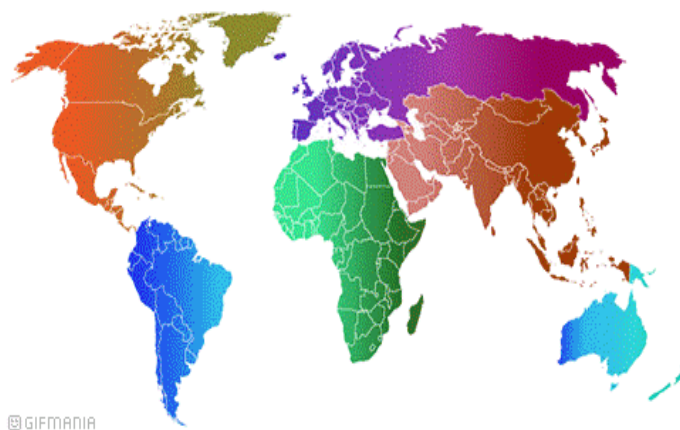
<http://www.verktygladanhbg.se>

<http://www.isaynodrugs.org/elever-forsta-knarket-varlden>

<http://reliefweb.int/report/world/unodc-world-drug-report-2017>

<http://snpf.org/wp-content/uploads/2016/06/TDAT16001SVN.pdf>

<http://www.incb.org/incb/en/publications/annual-reports/annual-report-2016.html>

Fördjupningsarbete

Årskurs: 7 – gymn. 3

Lektionslängd: ca 40-60 min

Syfte/mål: Att eleven ska fördjupa sig, analysera olika frågeställningar för att öka sin kunskap om tobak/alkohol/narkotika.

Förberedelse Nedan presenteras exempel på frågeställningar som eleverna kan arbeta med. Motivera eleverna att söka svar på frågor som: Vad finns det för orsaker? Vilka blir konsekvenserna? Hur ser det ut om vi jämför? Vilka skillnader finns? Vad beror det på? Formulera ytterligare frågor.

Välj vilket ämnen du vill fokusera på av tobak, alkohol och narkotika som passar bäst för din klass.

Konsekvenser

1. När är man beroende av tobak/alkohol/narkotika?
2. Vilka konsekvenser kan tobak/alkohol/narkotikabruk få för liv och hälsa?
3. Vilka sociala konsekvenser kan ett drogmissbruk få för individen och anhöriga?
4. Vad säger lagen? Undersök lagtexten.

Skola

1. Hur skulle tobak/alkohol/narkotikaundervisningen i skolan kunna bli bättre?
2. Vad innebär risk och skyddsfaktorer?
3. Hur påverkas individen av medias rapportering av tobak/alkohol/narkotika?
4. Hur har bruket förändrats i tid i Helsingborg/Sverige/Europa?

Intervjua

1. Dina föräldrar, en äldre släkting eller en annan äldre person.
2. Närpolis, drogförebyggande samordnare, organisationer som arbetar med tobak/alkohol/narkotika och vilka behandlingsmetoder finns i Helsingborg.
3. Vad anser du och dina kompisar?

På hemsida www.verktygsladanhbg.se hittar du mer skolmaterial att arbeta med och mycket annat.

